



## Arbowet en zorgplicht

In een organisatie met vrijwilligers is geen sprake van een beroepsmatige arbeidsverhouding of gezagsverhouding zoals bij een werkgever met werknemers. Een vereniging of vrijwilligersorganisatie heeft wel een (in de wet verankerde) verantwoordelijkheid en zorgplicht voor de veiligheid, gezondheid en het welzijn van de vrijwilligers. In het Arbobesluit artikel 9.5a is precies vastgelegd welke artikelen uit de Arbowet wel van toepassing zijn. Voor Scoutinggroepen kan dit met name belangrijk zijn voor vrijwilligers (zoals leiding) die jonger zijn dan 18 jaar.

Naast dat in het Arbobesluit iets is vastgelegd over verantwoordelijkheid (preventie), is in het Burgerlijk Wetboek (artikel 7:658) ook aansprakelijkheid vastgelegd. Dit gaat bijvoorbeeld spelen wanneer een ongeval heeft plaatsgevonden, en de verzekering van het slachtoffer gaat proberen de schade te verhalen, omdat de organisatie verwijtbaar tekortschiet in de zorgplicht. Die zorgplicht geldt niet alleen richting je vrijwilligers, maar ook richting je leden. En let op, een stagiair is geen vrijwilliger!

Het uitvoeren en laten toetsen van een Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E) is voor een Scoutinggroep of een andere Scoutingorganisatie niet verplicht. Maar ongewilde gebeurtenissen, zoals ongelukken of grensoverschrijdend gedrag, hebben een enorme impact op een vereniging en de leden. Je doet het dus niet voor de wet, je doet het voor de mensen. Daarom is ook voor een Scoutingorganisatie het zorgen voor een veilige speel-, leer- en werkomgeving belangrijk.

Belangrijk is dan ook dat je, bij het organiseren van het beheer van je Scoutinggebouw of kampeerterrein en bij activiteiten, je gezond verstand gebruikt. Wat zijn de risico's en moet je die wel willen nemen? Is de activiteit niet te moeilijk voor de leeftijd van jeugdleden en voor vrijwilligers? Welke ongelukken kunnen gebeuren en hoe kun je die voorkomen? Zijn extra veiligheidsmaatregelen nodig? Zorg dat je veiligheid bespreekbaar maakt in je team. Dat iedereen er iets van mag en durft te zeggen. Niemand heeft er wat aan als je achteraf zegt; "Ik dacht al dat het te gevaarlijk zou zijn".

Je gebouw en terrein moeten bijvoorbeeld goed onderhouden en veilig zijn. Hierbij moet je voldoen aan allerlei wettelijke eisen die je helpen die veilige situatie te garanderen, denk bijvoorbeeld aan brandveiligheid, zoals rookmelders en vluchtwegen (nooduitgangen). Als eigenaar van (spel)materiaal moet je ervoor zorgen dat dit goed is onderhouden. En als leiding moet je ervoor zorgen dat je het spel veilig organiseert. Let er bijvoorbeeld op dat de kinderen weten wat ze moeten doen, maak goede afspraken en geef een goede uitleg. Houdt ook tijdens de activiteiten voldoende toezicht, of zorg ervoor dat je als leiding bereikbaar bent. En weet je niet zeker of je een activiteit wel aankunt, neem dan geen risico en vraag een deskundige om ondersteuning of volg een cursus.

Maar wanneer er specifieke "ernstige risico's" zijn te verwachten, zijn de regels uit de Arbowet en het Arbobesluit vaak ook van toepassing voor een Scoutingvereniging. "Ernstige risico's" ontstaan bijvoorbeeld bij:

- Het gebruik van gevaarlijke stoffen;
- Werken op hoogte;
- Fysiek zwaar werk;
- Lawaai;
- Werken met mechanische arbeidsmiddelen en machines;
- Hijzen, heffen en tillen van zware lasten;
- Op een bouwplaats;
- Bij extreme temperaturen (zomer of winter).

Bij het werken met gevaarlijke stoffen en biologische agentia is daarvoor een RI&E verplicht. Voor de andere aangegeven risico's is het voldoende om met veiligheidsinstructies, voorlichting en het beschikbaar stellen van beschermingsmiddelen ervoor te zorgen dat vrijwilligers hun werk veilig kunnen doen.

- ***Gevaarlijke stoffen***

Gevaarlijke stoffen zijn stoffen die de gezondheid en veiligheid van vrijwilligers ernstig kunnen schaden. Denk bijvoorbeeld aan brandstof, gasflessen, verfsystemen en sommige reinigingsmiddelen. Hiervoor zijn regels van toepassing voor het gebruik, maar ook voor het opslaan en bewaren (zie hiervoor de [PGS-15](#)). Maar denk bijvoorbeeld ook aan isolatiematerialen en asbest, wanneer het dak van een gebouw moet worden vervangen. Als vrijwilligers met gevaarlijke stoffen werken, is het belangrijk dat zij bekend zijn met de risico's van de stoffen en weten wat zij moeten doen wanneer deze in gevaarlijke hoeveelheden vrijkomen. Wanneer binnen de organisatie met gevaarlijke stoffen of biologische agentia wordt gewerkt moet hiervoor een RI&E worden gemaakt. En bij verpakte gevaarlijke stoffen moet het veiligheidsinformatieblad (VIB) aanwezig zijn (in het engels heet dit ook wel een Safety Data Sheet of SDS). Zorg er tevens voor dat gevaarlijke stoffen in een veilige afgesloten plaats zijn opgeborgen en dat alleen deskundige mensen de gevaarlijke stoffen gebruiken, nadat zij de aanwijzingen hebben gelezen. Andere maatregelen die je kan treffen, zijn het aanbieden van voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen, zoals oog-, hand- of gezichtsbescherming en een oogspoelfles/ nooddouche om de risico's van bijtende stoffen te beperken. Zorg er ook voor dat er voldoende ventilatie of afzuiging in de ruimte aanwezig is. Deze stoffen zullen doorgaans niet in gebruik zijn bij Scouting organisaties.

- ***Biologische agentia***

Onder biologische stoffen en agentia wordt onder andere verstaan; niet genetisch gemodificeerde celculturen, menselijke endoparasieten en micro- organismen. In begrijpelijk Nederlands wordt hiermee bijvoorbeeld bedoeld: de inhoud van je Dixi, latrine of hudo.

Ook ziekteverwekkers via virussen of bacteriën vallen hieronder. Denk dan bijvoorbeeld bij buiten activiteiten aan het voorkomen of behandelen van een tekenbeet die de ziekte van Lyme kan veroorzaken.

- ***Valgevaar/ Werken op hoogte***

Bij werkzaamheden op hoogte, zoals bij het reinigen van de dakgoot, moet je ervoor zorgen dat mensen niet kunnen vallen. Eigenlijk altijd, maar bij een hoogte van 2,5 meter of meer is het ook verplicht. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het gebruik van een ladder of trap en steigers, stellingen, bordes of verhoogde werkvloer. Als je een ladder of trap nodig hebt, gebruik dan een ladder die goedgekeurd is voor professioneel gebruik en zorg ervoor dat vrijwilligers over de juiste werkwijze zijn geïnstrueerd. Maak je gebruik van (rol)steigers, zorg er dan voor dat er steigers door een erkend steigerbouwer zijn opgebouwd en dat de mensen weten hoe ze er mee om moeten gaan. Bij het werken op een verhoogde werkvloer (bijv. dak) is het verplicht een stevige leuning of hekwerk aan te brengen. Wanneer dit niet mogelijk is, moeten vangnetten, veiligheidsgordels of vanglijnen van voldoende sterkte worden gebruikt. Deze werkzaamheden kunnen voorkomen bij werkzaamheden aan gebouwen of bij werkzaamheden in het bosbeheer. En hou er vooral ook rekening mee dat niet alleen mensen kunnen vallen, maar ook objecten zoals gereedschap, waardoor mensen geraakt kunnen worden.

- ***Zwaar fysiek werk***

Bij fysieke belasting gaat het niet alleen om het tillen van zware voorwerpen. Ook een ongunstige lichaamshouding en steeds dezelfde bewegingen, worden beschouwd als grote fysieke belasting. Denk hierbij aan het leggen van een straatje, metselwerk of stucwerk. Zorg er dus voor dat mensen hun houding en werkzaamheden voldoende kunnen afwisselen. Als er zwaar getild moet worden, houdt dan de norm van maximaal 25 kg aan. Til zo nodig met zijn tweeën en gebruik til- en transporthulpmiddelen (koevoet, takel, steekwagen e.d.).

- ***Lawaai***

Van lawaai is al sprake wanneer iemand op 1 meter afstand met stemverheffing moet spreken om zich verstaanbaar te maken. Dan is er al een omgevingsgeluid van 80 dB(A) of meer. Bijvoorbeeld bij het gebruik van schuurmachines of een kettingzaag. Zorg daarom voor gehoorbescherming, zoals oordoppen, wanneer vrijwilligers in een lawaaiige omgeving moeten werken. Bij 85 dB(A) of meer is

het dragen daarvan verplicht. Een toename van 3 dB(A) betekent een verdubbeling van het geluid en dus halvering van de tijd dat er schade aan het gehoor ontstaat.

- **Arbeidsmiddelen en machines**

Gereedschap, machines, hijs- en hefwerktuigen en vervoersmiddelen zijn voorbeelden van arbeidsmiddelen waar vrijwilligers mee te maken kunnen krijgen en die ernstige risico's kunnen veroorzaken als zij niet goed wordt onderhouden en gebruikt. Zeker bij het gebruik van (motor)gereedschappen en machines voor onderhoud van terrein of bos kunnen gevaren optreden. Zorg er dus voor dat deze materialen tijdig worden gecontroleerd, worden gerepareerd of buiten gebruik worden gesteld. Stel een onderhoudsplan op, een procedure voor melding van tekortkomingen of mankementen en voer deze uit. Daarnaast blijft het natuurlijk van groot belang dat mensen goed zijn geïnstrueerd over veilig gebruik, dat er persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig zijn en dat er mensen in de buurt zijn die te hulp kunnen schieten als er een keer iets misgaat. Voor het gebruik van hijs- en hefwerktuigen geldt dat deze alleen bediend mogen worden door mensen die over deze specifieke deskundigheid beschikken.

- **Bouwplaats**

Op bouwterreinen gelden aanvullende voorschriften om mensen te beschermen. Zo moet de plek goed worden afgezet, moeten mensen goed geïnformeerd zijn over de mogelijke gevaren en daarvoor persoonlijke beschermingsmiddelen hebben ontvangen. En een bouwterrein wordt het als je een nieuw clubhuis of een nieuwe schuur gaat plaatsen of bijvoorbeeld een nieuwe kampvuurkuil gaat graven. Wanneer er gaten ontstaan waar mensen in kunnen vallen, machines aanwezig zijn waar mensen door geraakt kunnen worden, stenen op elkaar gestapeld worden die om kunnen vallen, dan moeten er voorzorgsmaatregelen worden getroffen.

- **Extreme temperaturen**

Zorg bij extreme temperaturen voor voldoende voorzorgsmaatregelen. Bijvoorbeeld door bij extreme hitte voldoende water en beschermingsmiddelen tegen verbranding te bieden en bij extreme kou onderkoeling te voorkomen door passende kleding te verstrekken.

## Risico-inventarisatie

Om de gevaren op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn binnen de organisatie in kaart te brengen, kan het nog steeds handig zijn om gebruik te maken van een risico-inventarisatie. Daarin wordt systematisch bekeken welke risico's het werk kan meebrengen voor veiligheid, gezondheid en welzijn van de vrijwilligers. Met dit inzicht kan de organisatie de risico's beperken. Hierbij zullen bestuur en vrijwilligers zoveel moeten samenwerken. Zo'n risico-inventarisatie hoeft helemaal niet ingewikkeld te zijn. In de meeste gevallen kun je het met 5 vragen af:

1. Welke activiteiten/ werkzaamheden gaan we doen?
2. Wat kan daarbij misgaan?
3. Welke maatregelen moeten we nemen om dat te voorkomen?
4. Wie zorgt ervoor dat deze maatregelen worden genomen?
5. Wat moet ik doen als het toch misgaat?

## Veiligheidsbeleid:

Om ervoor te zorgen dat de aandacht voor veiligheid en gezondheid van leden en vrijwilligers integraal deel uitmaakt van je bestuur en vrijwilligersbeleid, ga je hiermee zorgvuldig aan de slag en zorg je ervoor dat dit door iedereen wordt gedragen:

1. Bespreek veilig vrijwilligerswerk in het beheerteam of bestuur;
2. Inventariseer samen met betrokken vrijwilligers de mogelijke risico's en maatregelen;
3. Maak een overzicht van de uitkomsten van deze gesprekken en stel prioriteiten;
4. Stel met het beheerteam/ bestuur vast welke risico's en welke maatregelen worden aangepakt;
5. Verdeel de uitvoeringstaken onder betrokken vrijwilligers;
6. Zorg dat mensen hun afspraken nakomen;

7. Leg de risico's en getroffen maatregelen op papier vast. Bijvoorbeeld in een huishoudelijk reglement.

## Meer informatie

Veiligheidsbladen

[www.scouting.nl](http://www.scouting.nl)

*Arbeidsomstandighedenwet*

[www.wetten.nl](http://www.wetten.nl)

Arbocatalogus

<https://www.stigas.nl/agroarbo/bos-en-natuur>

Vrijwilligerswerkt.nl

<https://www.vrijwilligerswerk.nl/vereniging/lobby/standpunten/arboplicht+of+niet/default.aspx>

<https://www.vrijwilligerswerk.nl/kennis/wetten-en-regels/2517762.aspx?t=Veilige-arbeidsomstandigheden-en-zorgplicht-de-Arbowet>

Ondanks dat Scouting Nederland probeert de infobladen zo up-to-date mogelijk te houden, kan het voorkomen dat er inmiddels nieuwe regelgeving is afgekondigd. De tekst van de geldende wet- en regelgeving is bepalend. Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend